

Anmeldelse

Brill's Encyclopedia of Buddhism I, Brill 2015, 1018 s., 254 €.

Brill's Encyclopedia of Buddhism II, Brill 2019, 1310 s., 410 €.

The Oxford Handbook of Contemporary Buddhism, Oxford University Press 2017, 737 s., 112 £.

Håndbøger og encyklopædier er uundværlige til studier af ethvert emne, der er værd at studere. De indeholder potentielt information, der kan guide i dybden og i bredden. Wikipedia er blevet langt mere relevant end spået i dennes demokratiske online-virkelighed; men antallet af traditionelle udgivelser synes at demonstrere et fortsat behov for saglig og faglig viden også i fagfællebedømt print. Opslags-genren udgør desuden et interessant spejl af historien. Indhold, struktur, redaktionsproces, status og anvendelsesmuligheder har gennem årene forandret sig, og det synes, som om netop denne type bøger er specielt udsat for forældelse. Hvem har ikke gamle ordbøger, håndbøger, encyklopædier stående på hylden mestendels med nostalgisk samlermani som berettigelse? I en verden med fokus på specialisering frem for sammenlignende polyhistorik, hvad er da deres egentlige relevans? Hvad skal det til for, når vi nu har Wikipedia?

Brill's Encyclopedia of Buddhism (BEB) I & II og *The Oxford Handbook of Contemporary Buddhism* (OHCb) er tilsigtet forskellige. Værkerne tegner på sin vis studiet af buddhismen i dens forskelligartede former, generelt opdelt mellem klassiske tekster og nutidige udtryk.

Opslagsværker har været kendt inden for buddhismen siden i hvert fald det 7. århundrede. Som del af en religiøs tradition var sigtet hermed at være traditionsskabende og -bevarende guides til forståelse af *rigtig religion*. Som akademisk genre er encyklopædien naturligvis nyere, om end overgangen er flydende. Den japanske Bukkyō Daijiten (syvbindsværk fra 1932-1936, senere udvidet til ti bind nogle år senere) er stadig en klassiker, mens engelsksprogede værker har fået større global relevans de sidste årtier. Populære opslagsværker kommer og går; men de forskningsbaserede er slidsomme og langsommelige og afhængige af både faglige og økonomiske kræfter. Det ambitiøse projekt *A Critical Pali Dictionary* blev i København påbegyndt af V. Trenckner (1824-1894) og afsluttet for få år siden med Ole Holten Pind blandt de sidste i redaktionsgruppen. De første to årtier var man nået til bogstavet a, og i erkendelsen af divergensen mellem ambition og realitet overgik det til det nu eksisterende *Pāli-English Dictionary. Hōbōgirin* 1929-2003) er nået til d, men fortsætter vist nogle år endnu. Encyklopædien fik ellers prøvet genrens grænser af, da Paul Demiéville i 1937 skrev et 45 sider langt opslag (om sygdom).

I dag er det sjældent et problem at finde data. Snarere er encyklopædiens og håndbøgers funktion at systematisere og komprimere uendelige mængder information og viden. Til dette er afgrænsningens kunst en selvfølgelig ambition.

Opslagsværker er behændige og nødvendige. Det er her, forskere i komprimeret form kan formidle en *state of the art*-viden. Ideelt set vil opslagsværk da stå på hylterne sammen med de andre detailstudier, skønt antallet af *handbooks* i disse år synes at kompensere for kløften mellem mængden af kompleks viden og reelt begrænset tid til forskning, som mange universitetsansatte føler. At håndbøger og encyklopædier er blevet et marked i sig selv dækker givetvis over det faktum, at færre har tid til at læse den stigende mængde litteratur, forskningsfelterne producerer.

BEB I omhandler før-moderne buddhisme i Asien. Det senere er "task for the future" (p. xli), og bind 1 er da yderligere afgrænset til litteratur og sprog. Den er ikke struktureret alfabetisk, men systematisk og omhandler alle retninger og skoler til forskellige tider, inklusive fokus på en 'vertikal' (buddhismen og dens indiske tråde) og en 'horisontal' dimension (de enkelte kulturelle kontekster). 'Buddhisme' er ikke defineret, men anvendt som en bred, inklusiv betegnelse. BEB ser sig som et 'kort over buddhismen', og med den klædelige ydmyghed at erkende nødvendige huller, både dem, man ikke kan vide noget om, og dem man bare erkender endnu ikke er udforsket. Ud over de enkelte opslag er der fyldige litteraturhenvisninger, herunder 13 sider tidsskrifter relateret til buddhismeforskningen, en stor del af disse japanske. De 76 artikelskribenter, en del af dem med professor- og emeritus-titel, er fra religionsstudier, områdestudier og sprogstudier. Opslagene er delt ind i kildegenrer (generelt, mahayana, tantrisme, filosofisk litteratur, ritualtekster, biografier, historiografier, sprog etc.), og som forventeligt til et så ambitiøst værk er de enkelte opslag af høj kvalitet. Det er derfor slående, at 20 ud af de 106 opslag er fraværende, med den noget misvisende beskrivelse "forthcoming". I den fyldige introduktion forklares der, at disse simpelthen aldrig er blevet skrevet, og at flere forfattere igennem årene er faldet fra. Resultatet er et værk af høj kvalitet, der dog er "much more partial than it should ideally have been" (p. xiv).

BEB II fokuserer på "Lives"; bredt forstået som biografier, hagiografier og livsfortællinger fra den (klassiske) buddhistiske verden med budskabet "the tradition is the story itself" (p. xiv). Buddha-legenden og -figuren er naturligvis klart og fyldigt analyseret, om end den senere brugs- og receptions historie kun er beskrevet i sin sydøstlige udgave (hvor blev den østasiatiske Shakyamuni af? Den buddhistisk inspirerede kristne fortælling om Barlaam og Josaphat har sit selvstændige afsnit for at illustrere en anden type, 'anvendt Buddha-legende', mens de resterende opslag er opdelt geografisk med artikler om de væsentligste personer og figurer fra den buddhistiske verden. Har finder man fx japanske Dogen, kinesiske An Shigao og koreanske Chinul foruden den længere række af sydøstasiatiske Buddhaer, bodhisattvaer og væsentlige munke. En skæv og interessant vinkel er at inkludere "Crazy yogins" fra Tibet, ligesom også inddragelse af den japanske solgudinde Amaterasu er friskt (men helt rele-

vant, da denne i en stor del af historien var identisk med den kosmiske Buddha Mahavairocana). Den lange liste af kendte og mindre kendte navne er naturligvis ikke forsøgt udtømmende, endsige repræsentativ. Fravalg skyldes dog også den simple grund, at det var svært at finde forfattere til fx vietnamesiske og mongolske traditioner (p. xlv). Det er altså ikke godt nok, for naturligvis findes de! Ligesom det også burde være muligt at finde forfattere til artikler om Amitabha, Ashoka og de andre, som nævnes ubeskrevne (ibid). De findes dog på Wikipedia, som nærværende fagskrift vel burde kunne matche i kvalitet?

Man søger i begge bind forgæves efter indeks til brugervenlig manøvrering i den megen information. På forlagets hjemmeside står der, at et kommende bind VI vil være med indeks og "remaining issues". Bind III vil omhandle "thought" og bind IV "life and practice". Det bliver interessant at se, om det lykkes i de kommende år at afstemme realiteterne med samme høje ambitioner.

The Oxford Handbook of Contemporary Buddhism er på mange måder en helt anden type opslagsværk. Den præsenterer sig som "one of the most extensive and comprehensive collections of essays on Buddhism in the contemporary world" (p. 5), og det er nok ikke helt skudt ved siden af. Udover religionsforskere, forskere fra områdestudier og Buddhists Studies er også antropologer repræsenteret til at bidrage med artikler til samtidsorienterede aspekter ved den buddhistiske verden. At denne i moderne tid er (blevet opfattet som) en hybrid og mange-facetteret størrelse har fået flere forskere til at erstatte singularis-betegnelsen med den angiveligt mere dækkende betegnelse 'buddhisme'. Redaktøren Michael Jerryson anvender, inspireret af en tidligere artikel om buddhisme og systemteori, betegnelsen "Buddhist system" som ramme for hele opslagsværket til at inkludere såvel enkelte traditioner og emner som sammenligninger på tværs, så også tendensen til partikularistisk "thick descriptions" kompletteres af overordnede teoretiske og systematiske tilgange. Opslagsværket indeholder derfor områdespecifikke artikler med tre fra Sydøstasien (Sri Lanka, Indien og Bhutan), tre fra Østasien (Kina, Japan og Korea), to fra Centralasien (Tibet og Mongoliet), seks fra Sydøstasien (Vietnam, Thailand, Burma, Cambodia, Malaysia og Laos), tre fra Vesten (Latinamerika, USA og Europa), to fra Syd (Afrika og Australien/Oceanien) og to artikler om global buddhisme (diaspora og internationale organisationer). Emnemæssigt spreder den sig over materiel kultur (relikvier/pilgrimsfærd, arkitektur, ikonografi og medieteknologi), socialt engagement (økologi, økonomi, uddannelse, nationalisme, konflikt/*peace building*), praksis (musik, healing, magi, tantra og død), identitet (køn, race/etnicitet, seksuel orientering og diversitet) samt to om buddhisme som studiefelt (buddhisme og videnskab samt buddhisme som postkolonialt studiefelt). Emnerne er interessante og flere af dem ganske aktuelle, hvilket gør opslagsværket relevant for forskere og studerende fra forskellige samtidsstudier.

De to anmeldte opslagsværker repræsenterer to overordnede tilgange til studiet af buddhisme og religion: dels den klassisk buddhologiske, primært baseret på tekststudier og filologiske kundskaber, dels den samtidsorienterede, primært baseret på antropologiske studier af levende religion. Som sådan vil de typisk være brugt af forskellige *typer* forskere, der ofte har svært ved at se en fælles faglig identitet. Har man

som religionsvidenskabsforsker idealer (som undertegnede) om nødvendigheden af kombinationen af de to tilgange, kan de ses som komplementære. Netop derfor bør de stå side om side på bibliotekers og forskeres hylder sammen med de bøger, der desuden inddrager religionsfænomnologiske, arkæologiske og i det hele taget mere teoretisk funderede vinklinger på buddhismen.

*Jørn Borup, lektor, ph.d.,
Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet,
jb@cas.au.dk*